

Andrej Misson

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

MOŠKI ZBORI SAMA VREMŠAKA IN NJEGOVO DELOVANJE V KAMNIŠKI LIRI

Izveček: Samo Vremšak (1930–2004) je eden pomembnejših skladateljev druge polovice 20. stoletja na Slovenskem. Ustvaril je tudi blizu tristo raznovrstnih zborov, kar ga uvršča med največje tovrstne ustvarjalce. V prispevku je objavljen seznam njegovih zborov, na kratko pa so predstavljeni izbrani moški zbori. Skladatelj je od leta 1966 do 1993 zelo uspešno vodil moški zbor *Prvega slovenskega pevskega društva Lira* iz Kamnika, zato je v kratkem predstavljena tudi kamniška *Lira* in njegovo delovanje v njej. Samo Vremšak je komponiral v tradicionalnem slogu, ki ga je zmerno razširil z nekaterimi izbranimi modernističnimi elementi. S svojimi skladbami, predvsem priredbami ljudskih pesmi, se je trdno usidral v naš zborovski prostor.

Ključne besede: slovenska glasba, zborovska glasba, moški zbori, teorija glasbe, glasbena analiza, glasbena kompozicija, sodobna glasba, Samo Vremšak

Abstract: Samo Vremšak (1930–2004) was one of the most important composers in Slovenia in the second half of the 20th century. He wrote almost three hundred compositions for choirs, which ranks him among the most prolific composers of choral music. The paper provides a list of his works and a brief presentation of some of his male-voice choirs, including the First Slovenian Singing Society *Lira* from Kamnik. From 1966 to 1993 the composer successfully conducted the male choir there; the society itself and Vremšak's role within it are also discussed. Samo Vremšak mostly employed a traditional compositional manner to which he added some modern and specifically chosen elements. His compositions, and especially his arrangements of folk songs, earned Vremšak an eminent position in the field of choral music.

Keywords: Slovenian music, choral music, male-voice choirs, music theory, music analysis, music composition, contemporary music, Samo Vremšak.

Uvod

Najnovejše večplastne raziskave so skladatelja in kolega Sama Vremšaka nedvomno predstavile kot izredno plodovitega ustvarjalca za skoraj vse vrste zasedb klasične glasbe. Kot glasbenik in pevec je odlično obvladal tudi področje vokalne glasbe. Ustvaril je blizu tristo različnih zborovskih skladb. V prispevku bo obravnavano zborovsko skladanje Sama Vremšaka, posebna pozornost bo namenjena njegovim moškimi zborom ter delovanju v kamniški *Liri*. Predstavljen bo kompozicijski stavek izbranih moških zborov.

Življenjski trak in ustvarjanje zborov, *Lira*, zborovodstvo

Tabela 1: Prvi del življenjskega traku Sama Vremšaka

1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Osnovna šola, nižja gimnazija, Kamnik										2. SVETOVNA VOJNA																
										Srednja ekon.																
										Članstvo v LIRI																
										SGBS																
										AG, kompozicija																
										1953, Na Gosposvetskem polju																
										1948, Nagrobna																
										1952, Vetri v polju																
										1950, Zapel bi pesem žalostno																
										- Marijan Lipovšek, klavir (zasebno)																
										- 1951, teorija (SGŠ)																

Vremšakova izobrazba skladatelja in solopevca je pomembno vplivala na njegovo komponiranje vokalnih skladb. Prav tako si je veliko izkušenj, ki so pomembno vplivale na njegov občutek za tovrstno skladanje, pridobil tudi kot zborovodja in pevec. Zbore je ustvarjal od mladosti do konca svojega življenja. V *Lirine* vrste je vstopil že z osemnajstimi leti, takrat je najbrž nastala tudi ena njegovih prvih skladb z naslovom *Nagrobna*.

Tabela 2: Drugi del življenjskega traku Sama Vremšaka

1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
SGBS, harmonija, partiturna igra, klavir - stranski, korepeticije, vokalna tehnika, dekliški zbor; kontrapunkt								Učitelj glasbe, osnovna šola F. Albrehta, Kamnik								ZKPOS								
								Zborovodja LIRE								Zborovodja SF								
AG, solopetje								Baritonist v Komornem zboru RTV								Slovenski oktet								
								Nagrada ZKOS za skladbo Čarovna pesem za dež																
1957, Zapel bi pesem žalostno								1965, Lira, Arezzo, 2. nagrada								Gallusova plaketa ZKOS za vodstvo Lira								
								Nagrada Jsi RTV za skladbo Pesem hrepčenja																
								1972, Lira, Maribor, sreb. pl.																
								1967, Vetri v polju								1974, Lira, Maribor, sreb. pl.								
																1972, Pesem								
																1977, Lira, plošča Hodil po zemlji sem naši								
																1974, Prihod								
																1979, Mjej ty dobru noc								
- 1955, petje (SGŠ)								- 1960, petje, Ado Darian (AG)								- 1973, Izbrani zbori								
- 1956, diploma iz kompozicije, Marjan Kozina, (AG)																- Zdignete brati								
- začetki komponiranja																- Voznica								
																- Vetri v polju								
																- Pojoča kri								
																- Naša zemlja								

Za svoje delo je prejel več različnih nagrad, uspešno je z *Liro* tekmoval tudi na uglednih zborovskih tekmovanjih (Arezzo, Maribor). Pod njegovim vodstvom je zbor posnel dve plošči.

*neposredna in poslušalcu razumljiva, glasbenikom pa ponuja veselje in užitek ob izvajanju.*¹

Glasbeno tradicijo slogovno nadaljuje bolj z elementi neoklasicizma, urejenostjo forme, ravnovesjem, izrazno jasnostjo, odmerjenostjo in s poudarkom na absolutni glasbi kot pa z elementi neoromantike. Vendar v nekaterih skladbah, predvsem v priredbah ljudskih, gradi tudi bolj romantični izraz, ki se v sledenju besedilu približuje referencialni in programski glasbi. Vse to nadgradi z zmerno uporabo nekaterih modernističnih elementov (ekspresionistična, disonančna harmonija, zahtevnejša intervalna zgrajenost melodij, večji pomen polifonije, pogosta uporaba proste metrike, t. i. senza misura). Vsekakor ima prepoznaven in enoten osebni slog.

Zbori

Na kratko predstavljamo sezname ustvarjenih del, razdeljenih po zasedbah. Pri njegovem oblikovanju smo se naslonili na seznam, ki ga je skrbno pripravila skladateljeva hčerka Vladka Vremšak. Seznam je dopolnjen še z nekaj deli iz *Lirinega* arhiva, ki do sedaj še niso bila znana. Verjetno pa bomo v prihodnje našli še kakšno njegovo zborovsko stvaritev.

Na seznamu je največ avtorskih skladb za mešani zbor (SATB). Zbori so vsebinsko precej raznovrstni, avtorji besedil, ki so navdihnili skladatelja, so znani slovenski pesniki iz različnih obdobj, med njimi: Ivan Cankar, Cene Vipotnik, Oton Župančič, Srečko Kosovel, Alojz Gradnik, Svetlana Makarovič, Tone Kuntner, Tone Pavček, Karel Destovnik Kajuh; Filip Terčelj, Gregor Mali, France Balantič, Ivan Hribovšek; pa tudi manj znani pisci verzov: npr. Fran Eller, Adolf Robida, Valentin Polanšek, Ana Selan. Prav tako je izbral nekaj prevedenih besedil tujih pesnikov: npr. Byronova, Katulova.

¹ Arhiv DSS, povzeto po <http://www.dnevnik.si/kultura/fokus/24287>, februar 2015.

Tabela 4: Seznam avtorskih uglasbitev za mešani zbor (SATB); NZ – Naši zbori, IZ – Izbrani zbori

1	Čez soline, Cene Vipotnik, 1991 (IZ 2001)
2	Domovina, Fran Eller, 1978 (NZ 31/1979)
3	Goreti hočem sebi, novim dnevom, France Balantič, 1992 (IZ 2001)
4	Gospod je blizu, F. Terčelj
5	Iskal sem svojih mladih dni, Oton župančič, 1950 (NZ 43/1991)
6	Iskanje 1, Ivan Hribovšek (IZ 2001)
7	Iskanje 2, Ivan Hribovšek (IZ 2001)
8	Jagnedi in smrt, Tri pesmi iz ciganske poezije 1974 (NZ 27/1975) 2
9	Jesen svatuje, Tri pesmi iz ciganske poezije 1974 (NZ 27/1975) 1
10	Jokala si..., George Noel Gordon Byron, prevod Janez Menart, 1985 (NZ 38/1986)
11	Jutro na Krasu, Srečko Kosovel, 1987 (NZ 40/1988)
12	Kri mučencev (Ivan Hribovšek), z orglami, 2000
13	Maj ob Soči, Ivan Minatti, 1984, (NZ 36/1984)
14	Marčen dan, Peter Levec, (NZ 48/1996)
15	Materi dobrega sveta, 1948
16	Moja hiša, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
17	Na Golgoti
18	Na goriškem Travniku, Ljubka Šorli
19	Na večer, Ivan Minatti, (Edicije DSS, zbirka Zlati zbori ob jubileju, več avtorjev)
20	Navkljub, Tri pesmi iz ciganske poezije 1974 (NZ 27/1975) 3
21	Noč brezupna, Ivan Cankar, 1976 (NZ 29/1977)
22	O, Sirmio, Tri Katulove pesmi, 1984 (NZ 37/1985) (Edicije DSS) 1
23	Oktober, Srečko Kosovel, 1987 (NZ 40/1988)
24	Orel in smreka, Alojz Gradnik, 1976 (NZ 29/1977)
25	Pelin žena, Svetlana Makarovič, 1991 (IZ 2001)
26	Pesem hrepenenja, 1971
27	Peto nadstropje, Srečko Kosovel, 1986 (Naši zbori 39/ 1987)
28	Pojem ti hvalnico, Tone Kuntner, 1994 (Izbrani zbori, JSKD, 2001)
29	Ponte dei sospiri, Adolf Robida, 1953 (NZ 12/1957) (IZ 1973)
30	Pozdrav Koroški, Valentin Polanšek, 1971
31	Presrečno mesto Nazaret (z orglami)
32	Rdeče nebo, Branko Rudolf, 1971 (NZ 24/1972) (IZ 1973)
33	Romarska pesem, Tone Pavček, 2000
34	Samotne steze, Ivan Minatti, 1990 (NZ 42/1990)
35	Sveta mati od prikazanja, Tone Pavček
36	Svojenji obace, Andrej Šuster – Drabosnjak, 1979 (NZ 32/1980)
37	Škrjanček, Manko Golar, 1969 (NZ 21/1969)
38	Talci, Marička Žnidaršič, 1995 (IZ 2001)
39	Tam so domovi, Srečko Kosovel, 1951 (NZ 45/1993)
40	Temne noči, Ana Selan, 1988 (pod psevdonomom Milan Gorjanski)
41	To je torej, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
42	To žganje, Tone Kunter, 1994 (IZ 2001)
43	Trobenice, Kajetan Kovič, 1959 (NZ 14/1959)
44	Troja nesrečna, Tri Katulove pesmi, 1984 (NZ 37/1985) (Edicije DSS) 3
45	Zadnji čas pred zimo, France Balantič, 1992 (IZ 2001)
46	Zaplenjeno pismo s fronte, Karel Destovnik Kajuh, 1960 (Naši zbori 25/1973) (IZ 1973)
47	Zgodaj odhajajo, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
48	Žanjica, Ferdo Kozak, 1951 (IZ 2001)
49	Že je pomlad, Tri Katulove pesmi, 1984 (NZ 37/1985) (Edicije DSS) 2
50	Že padajo listi, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
51	Želja, Gregor Mali, 2001

Samo Vremšak je rad priredjal različne skladbe, in sicer slovenske ljudske, slovanske, dela tujih narodov, partizanske, črnske duhovne ipd. Pri priredbah gre lahko za različne kompozicijske postopke, od najbolj preprostih harmonizacij do predelav iz ene zasedbe v drugo, npr. iz moškega zbora v mešanega ipd., pa do temeljitejših kompozicijskih nadgrajenih ljudskih skladb, kot je denimo *Ženka mi v goste gre*.

Tabela 5: Seznam priredb za mešani zbor (SATB); NZ – *Naši zbori*, IZ – *Izbrani zbori*

1	Anzlč moj kuojnče pase
2	Bo daj by vas, vy mladenci, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 3
3	Boleraz, boleraz, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 5
4	Buja se je ženila (23., 24., 25. skupaj s 3 moškimi zbori na eni notni poli)
5	Buja se je ženila, Šest pesmi iz Porabja 4
6	Cvele so nam te modre fjojlice, Tri medjimurske narodne (IZ 1973) 1
7	Črnomaljsko kolo – most (tri obredja iz Bele krajine) 1993 (IZ 2001)
8	Dan presveti, dan veselja (gl. Andrej Vavken, za meš. z. prir. S. V.)
9	Današnji žarki zarje mile (gl. Gregor Rihar, za meš. z. prir. S. V.) (Astrum)
10	Dobro jutro, bog daj! (Prekmurje)
11	Domov muj (češka himna, gl. František Škroup, za meš. z. prir. S. V.)
12	Domovini (gl. B. Ipavec, za meš. zb. prir. S.V.)
13	En starček (NZ 46/1994)
14	Ena ptička priletela (prleška) (IZ 2001)
15	Furmanska (E-dur)
16	Gaudeamus
17	Gorjanska
18	Hej pastirci
19	Iz temnih gor (bes. K. D. Kajuh, gl. D. in D. Pokrass, za meš. z. prir. S. V.) (NZ 36/1984)
20	Jagrič mi gre v zeleni log
21	Jagrič mi gre v zeleni log, Šest pesmi iz Porabja 6
22	Jas sem hodla na Vogrsko (Prlekija) (IZ 2001)
23	Jutranjica nevesti, Ziljska ohcet (IZ 1973) 6
24	Koj zan ljep trošt
25	Komandant Sava, 1957
26	Marija in brodar (zapisal Oskar Dev), 1970 (IZ 1973)
27	Marko skače
28	Nabrala je jagode, Tri medjimurske narodne (IZ 1973) 2
29	Nad Tratou se blyska, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 2
30	Naša vojska (napev M. Kozina, bes. France Kosmač, za meš. z. prir. S.V.) (NZ 30/1978)
31	Nestiskaj mi šuhaj ručku, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 7
32	Od nabeshzhei ohzeti, Ziljska ohcet (IZ 1973) 5
33	Odhodnica svatov, Ziljska ohcet (IZ 1973) 4
34	Ona z drugim plesat šla (Porabje)
35	Oženil naj bi se (Porabje), 1980 (NZ 33/1981)
36	Pasol Jano Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 1
37	Pastirska
38	Pismo Che Guevari (gl. Carlos Puebla, za meš. z. prir. S. V.), 1983 (NZ 36/1984)
39	Po nevesto gredo, Ziljska ohcet (IZ 1973) 1
40	Po vodi plava (Prekmurje) (19., 20., 21., 22. na eni notni poli)

41	Pojdam u Rute
42	Prečos k nam neprišeu, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 6
43	Pri meni moraš biti
44	Pri meni moraš biti, Šest pesmi iz Porabja 5
45	Pridi ty, šuhajko, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 10
46	Ptičja svatba (variacijska obdelava ljudske pesmi), 1981 (NZ 35/1981)
47	Rada daj
48	San se šetao (Prekmurje)
49	Se Amor mai da vu se vede (benečanska)
50	Slovenska zemlja (gl. Ferdo Juvanec, za meš. zb. prir. S. V.)
51	Sonce gre za gorou (Gornji Senik) (NZ 32/1980)
52	Sontr pojd (NZ 30/1978)
53	Spala bych, spala, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 9
54	Sprevod svatov in novoporočencev na ženinov dom, Ziljska ohcet (IZ 1973) 7
55	Stopram sam se oženil, Tri medjimurske narodne (IZ 1973) 3
56	Sva z lubco na jarmak hodiua, Trije koroški svatski reji (NZ 23/1971)
57	Svatbena (Gornji Senik) (NZ 32/1980)
58	Svatje ob nevestinem slovesu, Ziljska ohcet (IZ 1973) 3
59	Svatje pred nevestino hišo, Ziljska ohcet (IZ 1973) 2
60	Swing low
61	Teče voda, teče, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 4
62	Testament (ukrajinska, po N. Lisenku za meš. z. prir. S. V.)
63	V hartelcu rastejo rože lape (NZ, 27/1975)
64	Veseli pastir (bes. S. Gregorčič)
65	Za Dobračem bom spivljaj (zapisal Oskar Dev) (NZ 30/1978)
66	Zagorska narodna
67	Zakoj se ti dečua ne udaš, Trije koroški svatski reji (NZ 23/1971)
68	Zaspi, zaspi (Prekmurje)
69	Zdignete brati (hrvaška ljudska), 1972 (NZ 27/1975)
70	Zeleni Jurij (NZ 16/1961) (IZ 1973)
71	Zo' alb rezu, Deset slovaških ljudskih pesmi (NZ 38, 1986) 8
72	Zvečera éu selo pojti (Gradiščansko) (NZ 37/1985)
73	Že sonce je za goro šlo
74	Ženka mi v goste gre, 1959 (NZ 15/1960)

Čprav je več kot trideset let vodil kamniško *Liro*, je napisal manj avtorskih moških zborov (TTBB) kot mešanih. Vendar je tudi za moške zборе premišljeno izbiral pesmi pesnikov preteklosti in sodobnih, ter tudi tistih, ki so bili doma iz Kamnika (Anton Medved in France Balantič).

Tabela 6: Seznam avtorskih uglasbitev za moški zbor (TTBB); NZ – *Naši zbori*, IZ – *Izbrani zbori*

1	Balada, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
2	Hiša, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
3	Jesenski ognji, France Balantič, 1992
4	Jutranja pesem, Adam Bohorič
5	Kako bi mogel, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
6	Na Gosposvetskem polju, Fran Eller, 1953
7	Nagrobna, Anton Medved, 1948
8	Napis na velikem zvonu pri sv. Joštu, France Prešeren, 1997 (IZ 2001)
9	Naša zemlja, Alojz Gradnik, 1973
10	Nekdanjemu kmetu, Andrej Kokot, 1979 (NZ 31/1979)
11	Oreh, Srečko Kosovel, 1953
12	Pesem, Tone Pavček, 1959 (NZ 14/1959)
13	Pevcu, France Prešeren, 1998 (IZ 2001)
14	Ples kralja Matjaža, Oton Župančič (nedokončano)
15	Pojoča kri, Alojz Gradnik, 1972 (IZ 1973)
16	Poslednje pismo Ivana Gradnika, Alojz Gradnik
17	Prihod, Alojz Gradnik, 1974 (NZ 26/1974)
18	Rojaku, Andrej Kokot, 1979 (NZ 31/1979)
19	Sneg, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
20	Starka za vasjo, Srečko Kosovel, 1957
21	Sveti Peter, Ivan Sivec, 1997
22	Ta potica, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
23	Tiha misel, Srečko Kosovel, 1988
24	V spomin Ivanu Cankarju, Stano Kosovel, 1992
25	Vetri v polju, Srečko Kosovel, 1952 (NZ 19/1967) (IZ 1973)
26	Zadnje sonce, France Balantič, 1992 (IZ 2001)
27	Zapel bi pesem žalostno, Silvin Sardenko, 1950
28	Zasuta usta, France Balantič, 1992
29	Zgubil sem se, Tone Kuntner, 1994 (IZ 2001)
30	Zima, Alojz Gradnik, 1992 (IZ 2001)
31	Žalostna mati

Napisal je tudi lepo število priredb zelo raznovrstnih zborov, med njimi velja opozoriti na več priredb božičnih za moški zbor. Te predelave so nastale zaradi praktičnih, koncertnih potreb, saj je veliko več tovrstnih zanimivih skladb ustvarjenih za mešane zборе. S takšno prakso kot zborovodja kamniške *Lire* nadaljujem tudi sam.

Tabela 7: Seznam priredb za moški zbor (TTBB); NZ – *Naši zbori*, IZ – *Izbrani zbori*

1	Adelina (italijanska)
2	Adeste fideles
3	Ana sama rieč me griva (koroška ljudska)
4	Bilečanka (M. Apih), 1952
5	Bolen leži mlad Stojan (makedonska)
6	Bom pa zlezu na češnjo (36., 37. na isti notni poli)
7	Bratje, pivska
8	Ciganska (po Oskarju Devu za moški zbor prir. S. V.) (NZ 23/1971)
9	Če ti ne boš moj (po E. Adamiču za moški zbor prir. S. V.) (NZ 25/1973)
10	Daroženjka (gl. A. Svešnjikov)
11	Deep river (črnska duhovna, po L. Johnsonu)
12	Dete rajsko, Hudovernik Eleonora
13	Dobra volja (A. M. Slomšek)
14	En hribček
15	Fala (V. Paljetak, za moš. z. prir. S. V.)
16	Furmanska (B-dur)
17	Gorica (Slomšek)
18	Gorski zvon (gl. A. Jobst)
19	Gularja sem tiela imet
20	Hej, pastirci, Ačko France
21	Hristo Uzunov (makedonska), po V. Hadžimanovu prir. S. V. (NZ 33/1981)
22	Još ne sviče (črnogorska) (NZ 37/1985)
23	Jovano, Jovanke (makedonska)
24	Juternica
25	Juterno solnce (50., 51., 52., 53., 54. na eni notni poli)
26	Jutranja pesem (Adam Bohorič), 1998 (IZ 2001)
27	Juz się zmiercha, Waclaw z Szamotul
28	Kam pa to pride, kam to gre, Šest pesmi iz Porabja 1
29	Kazen (gl. Emil Adamič, bes. Rudolf Maister, za moš. z. prir. S. V.)
30	Kaznenym, Dmitrij Šostakovič, bes. Gmyrev
31	Ko bi Zilo noj Dravco
32	Konjuh planinom
33	Kosa (koroška)
34	Kozara (partizanska ljudska, za moš. z. prir. S. V.), 1961 (NZ 33/1981)
35	Kranjčičev Jurij
36	Lanjsko leto sem se ženil, Šest pesmi iz Porabja 3
37	Lipa (po D. Jenku za moš. zbor prir. S. V.)
38	Luna
39	Marija in romarice, 1984 (NZ 37/1985)
40	Marš 1. makedonsko-kosovske brigade (32., 33., 34., 35. na eni notni poli)
41	Mesto Betlehem počiva, božična
42	Mjej ty dobru noc, 1979
43	Moj pubč bura, Trije koroški svatski reji (NZ 50/2000) 1
44	Mura, Mura, globoka si voda ti (po V. Žgancu prir. S. V.) (NZ 30/1978)
45	Na planine (gl. H. Sattner, bes. Josip Pagliaruzzi-Krilan, za moški z. prir. S. V.)

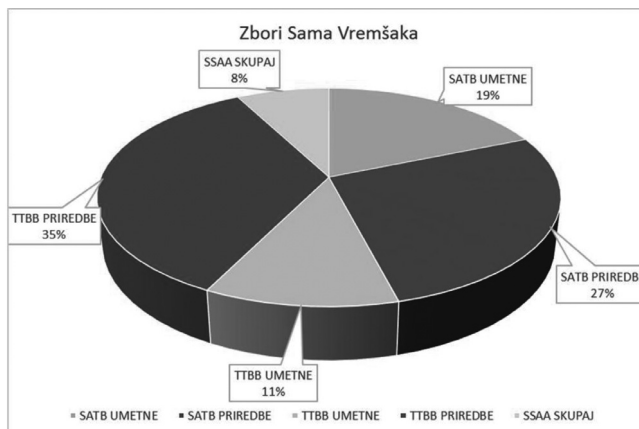
46	Na polnoči grede, Rihar Gregor
47	Napitnica (A. M. Slomšek)
48	Nikar ne dremajte
49	O, Suzana (Stephen Foster, za moš. z. prir. S. V.)
50	Od Martina Kebra, 1959
51	Oj, zlati čas! (gl. S. Premrl) (46., 47., 48., 49. na enem listu)
52	Ol' man river (gl. Jerome Kern, bes. Oscar Hammerstein, za moš. z. prir. S. V.), 1968 (NZ 22/1970)
53	Pa kaj to more biti, 1984 (NZ 37/1985)
54	Pastirci iz spanja, Leopold Cvek
55	Poslušajte vsi ljudje, božična
56	Prazno je Gabrovo, Asen Dimitrov
57	Pred Tebe, božje Dete, božična
58	Prederzna ptičica (A. M. Slomšek)
59	Predica
60	Preozke so stezice Šest pesmi iz Porabja 2
61	Puabč sem star (po Silv. Mihelčiču prir. S. V.)
62	Puško moja (po Radu Simonitiju)
63	Raca plava po Dravi, 1975 (NZ 27/1975)
64	Rasti Rožmarin, Emil Adamič
65	Rdeči sarafan (ruska)
66	Ribce po murjici pvavajo
67	Shepherds, in the field abiding, francoska božična
68	Slava tebi, Slomšek škof! (prir. Anton Kosi)
69	Sonce gre za gorou
70	Sonce se ozira (21., 22., 23., 24. na enem listu)
71	Stoji, stoji mi polje, Marij Kogoj, narodna
72	Stranstvija, pravoslavna liturgija
73	Sva z lubco na jarmak hodiua Trije koroški svatski reji (NZ 50/2000) 3
74	Sveta noč, Franz Gruber
75	Štirje fantje špilajo
76	Tam stopji pa hlevček, božična
77	Te naše deklice, Vl. Polivka, Češka narodna
78	Večerna (Glejte, že sonce zahaja)
79	Venci beili (po F. Maroltu prir. S. V.)
80	Vinska terta (napev Matija Ahacel)
81	Voda zvira (Medjimurje) (NZ 19/1967)
82	Voznica I (cis-mol)
83	Voznica, 1962 (NZ 19/1967) (IZ 1973)
84	Vsi so prihajali
85	Vuprem oči, 1988 (NZ 41/1989)
86	Za Dobračem bom spivljaj, koroška
87	Zagorska (NZ 33/1981)
88	Zakaj se ti dečva ne udaš, Trije koroški svatski reji (NZ 50/2000) 2
89	Zakaj sem te spoznala (gl. A. Novikov)
90	Zdignete brati (hrvaška), 1973 (IZ 1973)
91	Zgodnja Danica (gl. France Kimovec), 25.07.1943
92	Zvonček (ruska)
93	Že počiva vsa narava (gl. Leopold Cvek)
94	Ženjica (gl. J. Ravnik, prir. za moš. z. S. V.)
95	Ženka mi v goste gre (NZ 32/1980)

Najmanj je ženskih zborov (SSAA), zato navajamo avtorska dela in priredbe skupaj.

Tabela 8: Seznam avtorskih uglasbitev in priredb za ženski zbor (SSAA); NZ – *Naši zbori*, IZ – *Izbrani zbori*

1	Ana sama rieč me griva, priredba ljudske
2	Šla bom na goro v samostan, prir. ljudske
3	Družabna pesem, napev Daniel Friederici, priredba
4	Kličem vas, 1997
5	Konjuh planinom, priredba (NZ 33/1981)
6	Le spi, žen. zb. z orglami
7	Muoj puobč bura (ženski zbor), Trije koroški svatski reji (NZ 23/1971) 1
8	Na tujem, 1997
9	Ni trjeba črne tinte (ljudska), 2000 (NZ 2000), priredba
10	Pesem od sonca, priredba ljudske
11	Pod oknom, po Fleišmanu prir. za ž. zbor
12	Pogovor z materjo, 3-glasno (Gregor Mali), 2001
13	Stara francoska plesna popevka (neznani avtor), priredba
14	Sua z lubco na jarmak hodiua, Trije koroški svatski reji 3
15	Svetogorska Mati božja (Elizabeta Kremžar)
16	Šla bom na goro v samostan
17	Vae nobis, po Gallusu priredba za ž. zbor
18	Vedno znova upanje tli, 1997
19	Voznica (ljudska, iz Kokošarjeve zbirke) (NZ 50/2000) priredba
20	Zakaj se ti dečua ne udaš, Trije koroški svatski reji 2
21	Zapoj zdaj srce partizansko, 3-gl., priredba (na istem listu kot Voda zvira za moš. zb.)

Če seštejemo vse skladbe za zборе, brez mladinskih del, jih je 271.

Edicije

Več zborov je bilo natisnjenih v *Naših zborih*, izšli sta tudi dve zbirki njegovih zborov.

Prva je *Izbrani zbori* iz leta 1973, v spremni besedi Marijan Gabrijelčič zapiše tole:

»Skladatelj Samo Vremšak (Kamnik, 1930) se prvič pojavlja pred nami z izbranimi zborovskimi skladbami. Manj kot polovica jih je že izšla v Naših zborih; v samostojni zbirki nam bolje pokažejo skladateljevo ustvarjalno fiziognomijo. Za skladateljevo zborovsko bero so značilne: stoičnost v ritmu, zadržana melodika in naravnost razkošno harmonijsko življenje. Prvine in načini oblikovanja dosedanjih kompozicijsko tehničnih smeri: imitacija od svobodno do strogo vodenih glasov, motivična gradnja, recitativi, oblikovna simetrija, impresionistični okreti itd., se v Vremšakovih delih združujejo v svojevrstne celote. Navedeni elementi niso nikjer le suho gradbeno tkivo, marveč prinašajo v medsebojnih odnosih poudarjeno izrazno podstat. Tako se nam Vremšak kaže kot redka osebnost na področju vokalne ustvarjalnosti, ki sicer gradi s tradicionalnimi sredstvi, a jih prekaša v nove, klene umetnine. Skupaj s tekstovnimi predlogami (ljudski, obredni, ljubezenski, socialni, epski motivi) nam zborovske stvaritve prinašajo sporočilo ustvarjalca, ki se ne spogleduje z modnimi učinkovanji, marveč prizadeto podoživlja primarne vzgibe sedanosti. S tako kompozicijsko usmeritvijo pa predstavlja zbirka pomemben člen v razvoju slovenske vokalne ustvarjalnosti.«

Prav tak naslov (*Izbrani zbori*) ima tudi druga zbirka, ki je izšla leta 2001. Tej je spremno besedo napisal Primož Kuret: *»Vokalna glasba: samospjev, posebej pa zborovski stavek, sta ga od nekdaj privlačila. Prav zborom je posvetil velik del svojega ne samo poustvarjalnega, ampak tudi ustvarjalnega dela. [...] Vremšakov opus je obsežen in vsestranski. Zanj je značilno temeljito poznavanje glasbenih zakonitosti, komunikativnost in razumljivost. Čeprav sega v glavnem po tradicionalnih sredstvih, jih uporablja kot ustvarjalec, ki sledi času in glasbenemu dogajanju v njem. Gre skoraj za tragično ujetost, ki opredeljuje skladateljevo načelo o izpovedovanju resnice in skrbi za obliko. Vremšak je med njima našel pravo sintezo. Umetniški čut služi estetskim vrednotam. Fantazija se podreja objektivnemu znanju, pa vendar ne zakrije sproščenosti. Ljudska glasba mu je vir, v njej je našel pojočo, sočno govorico, dišečo po zemlji. Zato je njegova glasba živa in oblikovno zanimiva, obenem pa muzikalno prečiščena, ekspresivno občutena in izrazno raznolika. Vremšak se zdi včasih kot samohodec, ki ostaja zunaj glavnih tokov, ker ga ne zanimajo modni trendi. Toda morda prav zato kažejo njegova dela jasno profilirano osebno podobo. Danes pomeni njegov opus v slovenski glasbi pomemben delež, z nekaterimi deli je segel v njen sam vrh. Takšne so tudi zborovske skladbe, pa najsi gre za moške, ženske ali mešane zборе, ki jih prinaša pričujoča zbirka. Tu so pretanjene občutene priredbe slovenskih ljudskih pesmi in originalna dela na besedila različnih pesnikov. Občudujemo zgledno oblikovana dela, ki rastejo iz pesnikovega duha in ga glasbeno osmišljajo, mu dajejo pomembno glasbeno dimenzijo in tako ustvarjajo umetniško celoto. Skladatelj se ne podreja pesniku, ampak ga dopolnjuje in nadgrajuje. Takšen je na videz preprosti, a prepričljivi moški zbor *Sneg*, pretresljiva *Balada* in ostali zbori na besedila pesnika Toneta Kuntnerja, katerega poezija nosi nadih ljudske pesmi, s primesjo tragičnega izginjanja starih vrednot. Vremšak se vživlja v stare napeve slovenskih protestantov (Adam Bohorič), uglasbi poezijo Franceta Prešerna, Alojza Gradnika, Franceta Balantiča, Ferda Kozaka, Svetlane Makarovič, Ceneta Vipotnika,*

Ivana Hribovska, Maričke Žnidaršič, Ivana Minattija in jim daje vsakemu posebej in vendarle vsem svojo posebno noto in glasbeno dimenzijo, ki je večkrat nekonvencionalna, zlasti pri uglasbitvi Balantičevih pesmi (Goreti hočem sebi, novim dnevom ali Zadnji čas pred zimo), čeprav nikjer drzno novatorska. Čeprav so zbori nastajali v različnih obdobjih, kažejo neponovljiv Vremšakov rokopis: Vremšak zna vdihniti zborom čisto glasbeno misel, ki je izrazno bogata pa ob tem dojemljiva za poslušalca, pevcem pa ponuja veselje in užitek ob petju. Njegovim delom se pozna, da je bil njihov avtor sam izvrsten pevec in odličen zborovodja.»

Posnetki

Naj omenimo zgolj dva cedeja,² ki ju je pod vodstvom Mirka Cudermana, le-ta je preudarno izbral skladbe za njiju, pripravil Slovenski komorni zbor. Spremna beseda je zapis kolega Aleša Nagodeta in pravi: »Pa vendar nas Vremšakove pesmi vedno znova presenečajo tudi s svojo izpovedno močjo. Zlasti v delih iz zadnjih ustvarjalnih let se oddaljuje od ustaljenih poti in išče bolj neposrednega izraza. To iskanje se kaže v pogosti uporabi odprte forme, pri kateri skladbo sestavlja več po izrazih in glasbenih značilnostih različnih, včasih celo kontrastnih odsekov. Ti največkrat tvorijo močno izrazno gradacijo, ki z viškom zaključuje skladbo ('Prihod', 'Vedno znova upanje tli', 'Na tujem', 'Pelin žena'). Vsebinske poudarke dosega s pretanjenim povezovanjem glasbenih prvin. V harmonskem pogledu predvsem s še odločnejšim oddaljevanjem od tonalnih funkcionalnih razmerij, ki pa ostajajo kot sicer prikrit, a še vedno navzoč referenčni okvir. Pomembne spremembe lahko opazimo tudi v ritmični zasnovi pevskih glasov, kjer večkrat opušča urejen metrični tok in dopušča besedilu, da svobodno narekuje glasbeni ritem ('Zasuta usta', 'Kličem vas', 'Na tujem', 'Zadnji čas pred zimo', 'Goreti hočem sebi, novim dnevom'). In končno ostaja pomemben del Vremšakove kompozicijske tehnike tudi izraba zvočnih možnosti zbora, še zlasti moškega zbora, ki ga je spoznaval pri svojem dolgoletnem zborovodskem delu. V njegovih delih pogosto srečamo mesta, kjer dosega pestre zvočne barve z uporabo le nekaterih glasov, delitvijo in protipostavljanjem glasov v več skupin ter zgoščevanje zvočnega spektra z delitvijo posameznih glasov v manjše skupine.«

Izbor zborov

Naj na kratko predstavimo nekaj izbranih skladb s poudarki o kompozicijski tehniki v izbranih moških zborih. Prav vse, kar bo zapisano o glasbeni govorici moških zborov, velja tudi za mešane in ženske zборе. Mešani zbor ima samo največji tonski obseg in je najbolj barvit, ker združuje ženske in moške glasove. Moški in ženski zbori, ad aequales, pa so zvočno barvno bolj enoviti, čeprav je v barvi nekoliko razlik med visokimi in nizkimi glasovi. Skladatelj Vremšak ni delal razlik v kompozicijski tehniki in zahtevnosti med različnimi zbori, njegovo zborovsko ustvarjanje bi lahko razdelil v tri velike sklope:

1. izvirne, avtorske skladbe,
2. priredbe (harmonizacije, obdelave) ljudskih pesmi,

² Slovenska zborovska glasba 54 in 55, Slovenski komorni zbor, Slovenska filharmonija, Ljubljana 2008.

3. razne priredbe, predelave (s preharmonizacijo in delno predelavo), mešanih zborov v moški zbor ali narobe (redkeje).

Že v uvodu so bila navedena imena pesnikov, katerih poezijo je skladatelj izbral za svoje uglasbitve. Prav tako so bile navedene nekatere kompozicijske značilnosti teh uglasbitev. Izvirne kompozicije so harmonsko in melodično zahtevne, pogosta je raznovrstna polifonija. Tudi boljšim zborom so v izziv, vendar umetniški in muzikalni vtis nagradita vloženi trud. Vremšak svojega sloga komponiranja z leti ni bistveno spreminjal, morda je nekoliko »zgotovil« vertikalno in še bolj »razrahljal« tonalni harmonski temelj. Vendar so skladbe pevne in dojemljive za pevce in tudi poslušalce. V priredbah ljudskih pesmi pa skladatelj povsem upošteva ljudskost izhodišča in skladbe oblikuje bolj čisto v tonalni harmoniji. Prav tako ohranja temeljne kompozicijske značilnosti ljudske melodike in ne išče zapletenih oblik večglasja.

V predelavah avtor skladbo iz ene vrste zasedbe pretvori v drugo; največkrat je mešane zборе predeloval v moške. Takšna pretvorba, aranžerstvo, je zahtevna naloga, saj je treba, ne glede na spremembe v glasovih in obsegih, značaj izvirne skladbe čim bolj vsebinsko in tudi tehnično ohraniti. Obenem pisec skuša v priredbi upoštevati posebnosti sestava, v katerega predeluje skladbo, npr. lastnosti moškega zbora. Pri tem je bil Vremšak izjemno uspešen, sadove tega dela pri *Liri* pogosto uživamo še zdaj.

Izvirne skladbe

Med izvirnimi skladbami naj posebej poudarimo dela, ki so izšla v obeh zbirkah. Med starejšimi mešanimi zbori so to *Ponte dei sospiri* (Adolf Robida), *Zaplenjeno pismo s fronte* (Kajuh), *Rdeče nebo* (Branko Rudolf), *Pesem hrepenenja* (iz zbirke *Sredi zemlje stojim*, anonimna poezija nerazvitih ljudstev), med novejšimi *Čez soline* (Cene Vipotnik), *Goreti hočem sebi, novim dnevom* (France Balantič), *Iskanje (1)* (Ivan Hribovšek), *Iskanje (2)* (Ivan Hribovšek), *Moja hiša* (Tone Kuntner), *Mojzesova pesem*, *Pelin žena* (Svetlana Makarovič), *Pojem ti hvalnico* (Tone Kuntner), *Psalm 137*, *Zgodaj odhajajo* (Tone Kuntner), *Talci* (Marička Žnidaršič), *To je torej* (Tone Kuntner), *To žganje* (Tone Kuntner), *Zadnji čas pred zimo* (France Balantič), *Žanjica* (Ferdo Kozak) in *Že padajo listi* (Tone Kuntner). Med starejšimi moškimi zbori so znani: *Zapel bi pesem žalostno* (Silvin Sardenko), *Zdignete brati* (hrvaška ljudska), *Vetri v polju* (Srečko Kosovel), *Pojoča kri* (Alojz Gradnik), *Naša zemlja* (Alojz Gradnik) in novejše, kot so *Jutranja pesem* (besedilo in napev Adam Bohorič), *Hiša* (Tone Kuntner), *Kako bi mogel* (Tone Kuntner), *Napis na velikem zvonu pri Sv. Joštu nad Kranjem* (France Prešeren), *Pevcu* (France Prešeren), *Ta potica* (Tone Kuntner), *Sneg* (Tone Kuntner), *Balada* (Tone Kuntner), *Zadnje sonce* (France Balantič), *Zgubil sem se* (Tone Kuntner), *Zima* (Alojz Gradnik) ter *Zasuta usta* (France Balantič). Med avtorske skladbe uvrščam tudi skladbe na razne napeve ali zahtevnejše obdelave, ki močno presegajo izvirnik. Običajno jih niti skladatelj sam ne imenuje priredbe. Takšni sta npr. *Zdignete brati* in *Jutranja pesem*.

Skladba *Zapel bi pesem*, na besedilo Silvina Sardenka (psevdonim Alojzija Merharja, 1876–1942, duhovnika, pesnika in pisatelja), je ena starejših, nastala naj bi do leta 1950. Nahaja se v *Lirinem* arhivu in jo je zbor večkrat izvajal.

Slika 1: Začetek skladbe *Zapel bi pesem*

Pačasi, otožno (♩=80) Samo Vremšak

Za - pel bi - - sem za - lo - stno, pa sam ne
pa sam ne

Vsebina narekuje molovo, tonalno in kromatično harmonijo. Tudi padajoča začetna melodija sledi tradicionalnim glasbenim orodjem slikanja žalosti (lamento postop). Jasno, kadenčno razmejena je tudi formalna zgradba (9+18+10). Zanimiv je imitacijski začetek drugega dela. Skladatelj z glasbo lepo gradi vsebino pesemske predloge, delo je komponirano v bolj romantičnem slogu.

Slika 2: Konec prvega dela skladbe *Zapel bi pesem* in imitacijski začetek drugega dela

poco rit.

vem ko - mu, za - ko - pal bi jo udna sr - ca, a ni pred njo mi - ru. J - zro - čil
bi jo rad sol - zam, pa se do - ji sol - za, i - zro - čil bi

Vetri v polju (1967) je prav tako starejša skladba na pesem Srečka Kosovela. Tudi tu se 6/8 takt dobro ujema z odslikavanjem vetra, valovanja trave. Mračni in žalostni vsebini pesmi sledi molova in kromatična harmonija. Tako kot prej, je tudi v tem primeru na začetku padajoča, delno kromatična linija v basu.

Slika 3: Začetek skladbe *Vetri v polju*; molova, kromatična harmonija, v basu padajoča, delno kromatična linija, podobna lamento basu

Samo Vremšak

♩ = 48

Ve - tri v polju šu mi - jo, trave mehko va - lo - vi - - jo,
tra - ve va - lo - vi - jo, tra - - ve mehko va - lo - vi - jo,

Sodobna, ekspresivna glasbena govorica je značilna za skladbo na pesem Franceta Balantiča *Zasuta usta* (1992). Tudi to glasbeno delo ima razločno formalno členitev, ki sledi pesemski zgradbi. Izbor harmonije sledi pripovedi pesmi. Harmonija ima komaj prepoznavno tonalno ozadje, makroharmonski centri so skoraj prosto, kromatično oblikovani (a-C / a-e / d-Des / C-F / es-ges / Des-D / G-e / E-a / E-d). Vertikalno gradijo raznovrstna sozvočja, sekundna do terčna, intervalna in akordična, pogosto v kromatičnih premikih glasov. Ne glede na zahtevnost je skladba muzikalna in izpovedno prepričljiva.

Slika 4: Začetek skladbe *Zasuta usta*; sekundna sozvočja, kromatika, terčna harmonija, tonalno makroharmonsko ozadje, npr. začetek na a, konec prve fraze na C (terčno sorodstvo), plagalna kadenca z molovo subdominanto ipd.

Samo Vremšak

Ne-kje po-ko-pa-li-šče je na hri-bu, brez kri-žev, rož, gro-bo-vi sa-mi
in prek raz-pa-dle-ga zi-du ru-me-na tr-ta, ki i-šče luč z u-ga-sli-mi ro-
ki i-šče luč z ro-

Slika 5: Konec prvega dela skladbe *Zasuta usta* z avtentično kadenco na F in začetek drugega dela z es-molovim kvintakordom

Molto tranquillo

ka-mi. Le-žim v do-li-ni ti-ho, ti-ho, v do-li-ni mr-zel
ka-mi.

Slika 6: Sklepni del skladbe *Zasuta usta*; zadnja fraza je grajena v d-molu, vodilna melodija ob koncu ima zgornji in spodnji vodilni ton, sklepna kadenca je plagalna (g-d), akordi pa domiselno, bogato oblikovani, npr. predzadnji akord s kvartno postavljenimi zgornjimi toni, sklepni akord uvede molov septakord z veliko septimo kot vodilnim tonom, sledi tenorski melizem, ki se izteče v molov kvintakord z dodano veliko seksto. Po tradiciji zvečan kvintakord, ki je zaznavna sestavina septakorda z veliko septimo, predstavlja smrt.

je ve-čer in pust. Pri me-ni noč je in mi sve-ti. Joj, joj, lep je
 molk s pr-stjo za-su-tih ust, spr-stjo za-su-tih ust!
 za-su-tih ust,

Adagio

Skladba *Jutranja pesem* je oblikovana po napevu in pesmi Adama Bohoriča (izšlo 2001),³ prvi del je kot triglasni fugato z dopolnilnimi glasovi. Tema fugata je napev sam. Drugi del skladbe je homofon. Harmonija je zastavljena tonalno, mestoma kromatično, vendar ima tudi modalne odnose, vertikalno tvorijo ob kvintakordih tudi septakordi, v prvem delu melodične linije prinašajo tudi številne intervalne, disonančne kombinacije.

Slika 7: Začetek *Jutranje pesmi*, Bohoričev napev je tema triglasnega fugata

♩ = 60
 Adam BOHORİČ
 (prir. Samo Vremšak)

II. Bas
 mf Mi-ni-la je-u-že stra-šna nuč, iz te-me je po-sta-la

4
 II. Ten
 p ve-se-li dan, zdaj go-ri gre, son-ce svo-
 luč, ve-se-li dan zdaj go-ri gre, son-ce svo-jo luč rez-pro-

3 Samo Vremšak, *Izbrani zbori*, št. 40, Ljubljana: JSKD, 2001.

Slika 8: Začetek drugega, homofonega dela skladbe *Jutranja pesem*

24 *Maestoso*

ti. *f* Te-bi, o Bug, po-ro-či - mo du-šo, te - lu, kar - i - ma -

ti. *f* Te-bi, o, Bug, po - ro - či - mo du - šo, te - lu, kar - i - ma -

ti. *f* Te - bi, o Bug, po - ro - či - mo du - šo, te - lu, kar - i - ma -

ti. *f* Te - bi, o, Bug, po - ro - či - mo du - šo, te - lu, kar - i - ma -

Pesem (1972) je skladba z izjemno gradacijo. Začetek je grajen v slogu ljudske glasbe, ki pa se v nadaljevanju razvije v zahtevnejši kompozicijski stavek. Začetek je homofon, nadaljevanje ima preprosto polifonijo, v drugem delu se pojavi tudi dvoglasna, prosta imitacija z dopolnilnimi glasovi. Skladba ima bogato, tonalno razširjeno harmonijo, v drugem delu je domiselno, romantično oblikovana v nenehnem prestopanju iz durovega (C-dur / F-dur) v molov (a-mol / d-mol) harmonski prostor. Skladba je umetniško zelo prepričljiva, z močnim čustvenim nabojem.

Slika 9: Ljudski začetek skladbe *Pesem* na besedilo Toneta Pavčka

602

PESEM
Toneta Pavček Samo Vremšak

Allegro
mf

Paj - dem na rau-no po - lje, na rau-no po - lje kajer ži - lo cue - tē

mf

Slika 10: Zaključek skladbe *Pesem* z zvočno silovitim vrhom, podprtim z »dur-molovim« akordom (zaporedje F-durovega kvintakorda z dodano seksto in molovim septakordom z malo septimo). Iz *ff* se skladba umiri v *pp*.

ff

pri njej na sre-di po - lja za - lost,

tam pri njej *ff* na na - šla. poco rit.

p za - lost *pp* ne bo me na - šla, na - šla. na - šla, na - šla. na - šla.

pp na - šla.

Naša zemlja je iz edicij (1973), ustvarjena na besedilo Alojza Gradnika. Najbrž je skladatelj sam v opombi zapisal: »Tudi ta pesem je ritmično in metrično svobodna. Srednji del je strogi kanon v štirih glasovih.«⁴ Pesem, na katero se nanaša opomba, je *Pojoča kri*, v kateri se vseskozi menjava metrična delitev, medtem ko je *Naša pesem* oblikovana brez takta (senza misura). Vsekakor lahko ločimo dve vrsti »breztaktne« glasbe: pravo, pri kateri ni pulza, ne metrične sheme, niti ritmičnih podelitev (chronos protos), večinoma približno enako dolge tone prosto sestavljamo zapored, posamično ali v skupinah po dva ali tri in več. Skladatelj pa lahko brez takta označi tudi gibanje, ki je zelo prosto urejeno, vendar ima pulz in podelitev. V takih primerih lahko uporabljamo črtkane taktnice, s katerimi nakazujemo metrično gibanje v ozadju melodij, čeprav želimo svobodnejšo ritmično in metrično interpretacijo. Zanimivo je oblikovano intervalno sozvočje na začetku. Menjavajo se intervali v dveh frazah: č8, v7, v7, v2, m3 in č8, č8, v7, zv4, v3 in v3. Obakrat je zaznavna intervalna regresija in postopno približevanje melodij. Skladba ima sicer predznake f-mola, vendar je že na začetku uporabljen ton Ges (frigijski modus), veliko je tudi kromatike. Harmonija je na mnogo mestih disonančna, ekspresionistična, trpka, kot je trpko tudi Gradnikovo besedilo.

Slika 11: Začetek skladbe *Naša zemlja* na besedilo Alojza Gradnika. Intervalna sozvočja so razporejena regresivno, postopno od večjih k manjšim.

Slika 12: Kanonski, frigijski začetek drugega dela skladbe *Naša zemlja*

Tudi *Pojoča kri* (1972) je narejena na trpko besedilo Alojza Gradnika, in tej vsebini sledi glasbena govorica. Avtor sam je v opombi zapisal: »Skladba je v metričnem pogledu dokaj svobodna. Skoraj nenehna menjava metričnih enot je označena posebej, črtkane taktnice so le v pomoč zborovodji, kompozicijsko se prepletata homofoni in polifoni način gradnje.«⁵ Skladba je na robu atonalnosti, saj tonaliteta ni označena. Konča se z Es-durovim kvintakordom, v začetnem kvartnem akordu je prav tako Es, sicer pa ima

4 Samo Vremšak, *Izbrani zbori*, Ljubljana: ZKPO, 1973.

5 Prav tam.

daljša skladba več centrov in obilje disonančnih akordov. Delo bi lahko označili kot ekspresionistično.

Slika 13: Začetek ekspresionistične skladbe *Pojoča kri* na pesem Alojza Gradnika

Moderato (poco grave) Samo Vremšak '72

5/4

mf

Od | te-be sem sprejel to tež-ko kri,

od te - be sem sprejel to težko

Slika 14: Zvočno napet in intenziven konec skladbe *Pojoča kri*

4

6b (Cenuci)

spjev, o, naj le vsa raz - li - je se v moj spjev. li - je se v moj spjev. se v moj spjev. se v moj spjev.

ff

molto

ff spjev.

Zdignete bratje (iz edicije 1973) je skladba, ki je zložena na hrvaško ljudsko, uporniško besedilo. O njej je avtor zapisal: »5-taktna tema se v izvirni obliki pojavi najprej v 2. tenorju. Dalje je tema obdelana kanonično. Coda je grajena homofono.«⁶ Harmonija ima sicer tonalno oblikovane kadence, razen sklepne, vendar je njen potek večinoma modalen, eolski. Akordika je bolj disonantna, ekspresionistična.

6 Prav tam.

Slika 15: Začetek skladbe *Zdignete brati*, v eolskem modusu na g; v 7. taktu nastopi dvojni dvoglasni kanon.

The image shows the beginning of the musical score for 'Zdignete brati'. It consists of two systems of music. The first system is marked 'Larghetto (♩ = 72)' and features a treble and bass clef with a key signature of one flat. The lyrics are: 'Zdi - gnete brati za - - stave, hej! kme - tskom kr - v - jum po -'. The second system continues the piece, marked 'espressivo', with lyrics: 'bra - ti, zdi - gne - te bra - ti za - - - zdi - gne - te'. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

Skladba *Prihod* na pesem Alojza Gradnika je bila objavljena leta 1974 v *Naših zborih*.⁷

Slika 16: »Clusterski« začetek zahtevne skladbe *Prihod* na pesem Alojza Gradnika

The image shows the beginning of the musical score for 'Prihod'. It is titled 'Moški zbor' and 'Samo Vremšak' with a tempo marking of 'Tempo rubato' and a metronome marking of 'M.M. ♩ = 58'. The score is written for three parts: Treble (T), Bass (B), and Bass (B). The lyrics include: 'od go - ra kar - patskih - patskih'. The score features complex rhythmic patterns and slurs, characteristic of a 'clusterski' (cluster) style.

Začetek je »clustersko« zasnovan s pentatonsko zvonečo harmonijo. Ritmična gradnja je brez takta, prosto oblikovana, »senza misura«. V nadaljevanju skladatelj uporabi raznovrstno, bolj ali manj disonančno in kromatično harmonijo, ki pa je oblikovana bolj modalno (eolski na H, lokrijski na cis oziroma (gis!), frigijski na cis (manjka d) ipd.) Proti koncu nastopi solistični vzklík (parlato). Delo, ki je zelo zahtevno, se konča s plagalno kadenco in pikardijsko terco.

⁷ *Naši zbori* 26, Ljubljana 1974.

Slika 17: Odlomek s konca skladbe Prihod s solističnim govornim vzklikom

Solo (baritan) vojsko - vodja re - - - če. In na Br - - da
 „Tu bo meja!“ (d = 54)
deciso
f

Slika 18: Sklepni del skladbe Prihod s plagalno kadenco, terčno harmonijo in pikardijsko terco

Bariton solo
ff „Tam naj bodo naše zednje stra - - že!“
 o - - no stran po - ke - - že: na - še stra - - že.
ff *fff*

Priredbe ljudskih

Med priredbami ljudskih, predvsem slovenskih, najpogosteje zasledimo tele: *Pojdam u rute*, *Marko skače*, *Ženka mi v goste gre*, *Jagrič mi gre v zeleni log*, *Zakaj se ti dečua ne udaš* (iz *Trije koroški svatski reji*, *Zeleni Jurij*, *Gorjanska*, *Trije koroški svatski reji*, *Ana sama rieč me griva*, *Kranjčičev Jurij*, *Söntr pojd*, *Zagorska*, *Ziljska ohcet*, *V hart'lcu rastejo rože lape*, *Ptičja svatba*, *Kozara*, *Črnomaljsko kolo – most*, *Furmanska*, *Pastirska*, *Bom pa zlezel na češnjo*, *Ko bi Zilo noj Dravco*, *Rdeči sarafan*, *Voznica*, *Za Dobračem bom spivljajl Mura*, *Mura*, *globoka si voda ti idr*. *Lira* pogosto poje tudi *Mjej ty dobro noč*, *lužiškosrbsko ljudsko*.

V vseh obdelavah ljudskih pesmi skladatelj upošteva ljudsko melodiko in harmonijo. Z občutkom poišče kako zanimivejšo harmonsko zvezo, ki pa ljudski glasbi ni tuja. Obdelave so lahko preproste, harmonizacije, npr. *Ko bi Zilo noj Dravco*, ali bolj razvite, pogosto variacijsko oblikovane, npr. *Ženka mi v goste gre*, pa do skladb, pri katerih je ljudska pesem podlaga povsem umetnim skladbam, npr. *Zdignete brati*. Obsegi moških glasov so večkrat zahtevnejši, predvsem tenorski. Samo Vremšak je sodeloval s Korošci, zato je ustvaril veliko priredb za koroške ljudske. Sicer pa je posegal po ljudskih pesmi iz vse Slovenije, pa tudi ljudskih pesmih jugoslovanskih narodov, npr. *Bilečanka*, *Kozara*, *Još ne sviče*, ter drugih slovanskih, npr. *lužiškosrbska Mjej ty dobro noč*, *Deset slovaških ljudskih pesmi* itn.

Partizanska ljudska *Kozara* (1961) je bila objavljena v *Naših zborih*. Tonalno oblikovana skladba z nekaj kromatičnimi melodičnimi postopi, ima pestro oblikovano večglasje: polifon začetek, fugato, ki mu sledi monodični odsek, nadaljnji odseki so v prosti polifoniji nad napevom (cantus firmus), sklepni del je homofon.

Slika 19: Začetek skladbe *Kozara*, v basu je ostinato, nad njim pa triglasni fugato s temo po partizanskem ljudskem napevu. Ker ostinato nadaljuje začetno tonaliteto c-mola, comes pa sledi v g-molu, nastane enostavni bimodalni odnos, skupaj glasova tvorita dorsko zvočnost.

Andante tranquillo MILJUNO VREMŠAK

♩ = 63

T. I.

T. II.

B. I. *mp*

B. II. *p*

I - de Mla - den vo - di par - ti - za - ne, raz - ve -

I - de Mla - den

raz - ve - o ih na sve če - tir stra - ne. I - de Mla - den

o ih na sve če - tir stra - ne. I - de Mla - den

Mjej ty dobru noc (1979) je priredba lužiškosrbske ljudske pesmi. Tudi sicer je skladatelj priredil kar nekaj ljudskih drugih slovanskih narodov (deset slovaških, hrvaške, ruske). Skladba je narejena z izjemnim občutkom in muzikalnostjo, melodije so nekoliko figurirane (enostavna prosta polifonija), v drugem delu se pojavi dvoglasni kanon z dopolnilnima glasovoma. Delo ima bogato tonalno, terčno harmonijo, zapisano je v redko videni tonaliteti as-mola. Ob koncu nastopi frigijski sklep.

Slika 20: Začetek skladbe *Mjej ty dobru noc* v figurirani homofoniji (enostavni prosti polifoniji)

Moški zbor

426 *Mjej ty dobru nóc*

♩ = 33 (d = 44)

1-2. Mjej ty do-bru nóc, lužiškosrbska prir. Samo Vremšek

mjej ty do-bru nóc, och ty mó-ja lu-ba
mjej do - - bru nóc, ty mó - ja

Slika 21: Na začetku drugega dela je dvoglasni kanon v spodnji oktavi z dopolnilnima glasovoma.

och ty mó-ja lu-ba lub-čy-čka 1. Za to nóc-ne spa-ńe,
2. Ja b'žom do-mej hyś,

ty mó-ja 2 lub-čy-čka!
lub-čy-čka 2 mó- - ja!

1. za
2. Ja b'žom

1. za
2. ja

za to šmarko-ta-ńe, za to nóc-ne spa-ńe, 1. za
ja b'žom zasej pšíś, ja b'žom domej hyś, 2. ja

za za spa- - ńe
ja ja b'žom - - hyś za to šmarko - ta-ńe,
nóc-ne spa-ńe za b'žon šmar - - ko - ta-ńe ja b'žom zasej pšíś,
do-mej hyś, ja b'žon za - sej pšíś

nóc - ne spa-ńe, 1. za
b'žom hyś, ja b'žom 2. ja šmarko - ta - ńe.
ja za - sei pšíś.

Voznici sta dve, enostavna in zahtevnejša, variacijsko obdelana. O slednji, zahtevnejši, je avtor v opombi iz edicij (1973) zapisal: »Obdelava narodnega motiva iz panonskega okrožja. 7 kitic je obdelanih v prekomponirani obliki z značajem variacij. Prevladuje polifoni način gradnje (imitacije, kanoni). Coda v augmentaciji je zasnovana homofono.« Polifonija je oblikovana motetno. Enostavnejša *Voznica* je za pevce in poslušalce dostopnejša. Gre za tonalno harmonizacijo z več kromatičnimi postopi in enostavno melodično figuracijo, kar je muzikalno učinkovito in prepričljivo izpeljano.

Slika 22: Začetek enostavne priredbe *Voznice*

Počasi

Me-ne pa gla---vi-ca bo-li za mo-je le---po
Ne vidim son---ca ru-men-ga, ne de-le--ga več

The image shows a musical score for the song 'Voznice'. It features a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on a bass clef staff. The tempo is marked 'Pocasi' (Ad libitum). The lyrics are written below the vocal line. The music is in a 4/4 time signature and a key signature of one flat (B-flat major/D minor).

Vir: Arhiv Lire.

Morda z *Liro* najpogosteje pojemo te tri priredbe koroških ljudskih Sama Vremšaka: *Ana sama rieč me griva*, *Bom pa zlezel na češnjo* ter *Ko bi Zilo noj Dravco*. *Bom pa zlezel na češnjo* in *Ko bi Zilo noj Dravco* sta pisani za visoki bariton solo in spremljavo moškega zbora. Obe imata tudi odseka s samostojnim moškim zborom. Pisani sta v tradicionalni, tonalni harmoniji in ljudskem slogu.

Slika 23: Začetek priredbe koroške ljudske *Bom pa zlezel na češnjo* za visoki bariton solo in moški zbor

mp Bom pa zle_zel na češnjo gor na pe_el_car _co, bom po_gle_dal v Ce_

Bom pa zle_zel na pel_car _co, bom po-

The image shows the beginning of a musical score for 'Bom pa zlezel na češnjo'. It features a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on a bass clef staff. The tempo is marked 'mp' (mezzo-piano). The lyrics are written below the vocal line. The music is in a 3/4 time signature and a key signature of two flats (B-flat major/D minor).

Slika 24: Začetek priredbe priljubljene koroške pesmi *Ko bi Zilo noj Dravco* za visoki bariton in moški zbor

Bariton

1. Ko bi Zi-lo noj Dravco pre-pva-va-ti znou, bi že
2. Ko bi Zi-la ne bi-va te bi-ster-či kvanc, bi že
3. Se pa Bi-ster-ca pi-šče noj Dravca gre vsriež, pa moj

Moški Zbor

The image shows the beginning of a musical score for 'Ko bi Zilo noj Dravco'. It features a vocal line for Baritone on a bass clef staff and a piano accompaniment for Male Chorus on a bass clef staff. The tempo is marked 'mf' (mezzo-forte). The lyrics are written below the vocal line. The music is in a 3/4 time signature and a key signature of two flats (B-flat major/D minor).

Ženka mi v goste gre (1959, 1980) je ena najbolj priljubljenih in uspehlih Vremšakovih priredb. Ljudska pesem je obdelana variacijsko, variacijska obdelava učinkovito sledi pesemski šaljivi pripovedi. Tudi večglasje je oblikovano pestro, z ostinati, napev potuje po glasovih, obdelava je bodisi homofona bodisi preprosto polifona, z nekaj melodičnimi figuracijami. Skladba je virtuoзна, za zbor zahtevna, vendar muzikalno izjemno prepričljiva in zabavna. Makroharmonski centri so pestro oblikovani, vendar intonančno dobro izpeljani (B-dur / Des-dur / b-mol / B-dur). 9. variacija ima na začetku tudi triglasno periodično imitacijo, izteče se v odlično izpeljano gradacijo in mogočen konec.

Slika 25: Začetek priredbe idrijske ljudske *Ženka mi v goste gre*

The image shows the beginning of a musical score for the song "Ženka mi v goste gre". The title is written in a stylized, handwritten font with "3ff" above it. Below the title, it says "Idrijska ljudska" and "Moški zbor". The score is in G major (one sharp) and 2/4 time. It features a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are: "žen--ka mi vgo--ste gre mnem ne-me-ne-me-". Above the piano part, there is a box labeled "Zivo" and the text "Priredil Samo Vremšak.". The score continues with the lyrics: "na--je mo--ža do--ma pu--sti hop--sa--sa--sa--je, mo--ža do--".

Slika 26: Konec 4. variacije priredbe *Ženka mi v goste gre* in začetek 5. v Des-duru z monodično oblikovanim večglasjem

The image shows the end of the 4th variation and the beginning of the 5th variation of the song "Ženka mi v goste gre". The score is in D minor (two flats) and 2/4 time. The lyrics for the 4th variation are: "re--pi--co ri--bal boš hop--sa--sa--sa--je, re--pi--co ri--bal boš". The 5th variation begins with the lyrics: "hop--sa--sa--sa--je. M unem ne-me-ne-me-". The score features a vocal line and a piano accompaniment with a monodic texture.

Slika 27: 7. variacija priredbe *Ženka mi v goste gre* je žalna koračnica v b-molu, v enostavni prosti polifoniji in s homofonim odsekom

Alta marcia funebre

Vrep-ni--ci le---žal boš mnen ne--me-ne--me-na-je

mf f me-na-je

Slika 28: Sklepni del priredbe *Ženka mi v goste gre* z odlično izpeljano gradacijo in mogočnim koncem

sekaliko počasneje

---je sa---je, hop--da--sa--sa---je, ba---bo za--pre---ti da

zivo

hop---sa--sa---sa---je!

f

Samo Vremšak pa je zapisal in priredil tudi priljubljeno pesem, neuradno himno *Lire*, *Bratje*. Pevci jo pojo ob različnih priložnostih kot zdravico in v spomin preminulim članom. Ugotavljamo, da je pesem ponarodela skladba *Zdravica*, objavljena v *Slovenski gerlici*.

Slika 29: Priredba ponarodele *Bratje*, neuradne himne *Lire*

624

Moderato

pivska

Arr. Samo Vremšak

f

Bra--tje, bo--di mo ve--se---li, Bog po---vi tu-di bra---te

Slika 32: Predelava skladbe Davorina Jenka *Lipa*, ki je tako postala zvočnejša in dobila svetlejši zvok.

Andante *Po D. Jenku ~ S. Vremšak*

1. Li - pa ze - le - me - la je tam v di - še - cem ga - ju,
 2. Pfi - Ei - ce je mi - je - ra vsen - ši - co va - bi - la,
 3. Spavaj dra - ga li - pi - ca ve - čno me baš spa - la,

Slika 33: Začetek zanimive priredbe in harmonizacije priljubljene francoske božične pesmi *Les anges dans nos campagnes* v angleščini *Sheperds, in the field abiding*, v slovenščini *Angeli so oznanili*

8

1. AN - MGE - LI SO O - ZNA - NJI - LI, DA ZVE - LI - ČAR
 Shep - herds, in the field a - bid - ing, Tell as, when the
 We be - held (it is no fa - ble) God in - car - nate,
 2. PRI - DI - TE KRI - STJA - NI VER NI FO - ČA - STI - TE

Slika 34: Odlomek iz priredbe francoske božične *Angeli so oznanili*, muzikalno in kompozicijsko prepričljiv, polifon začetek drugega dela skladbe z besedilom *Gloria in excelsis Deo*

7

8

1. SVE - TA MA - TI USMI - LJE - NA Glo - - -
 What ye saw and heard that night. Glo - - -
 And the an - gel strain was this: Glo - - -
 2. HVA - LI - TE ZVE - LI - ČAR - JA !

Skladatelj je spretno prestavljal skladbe za mešani v zasedbo za moški zbor.

Lira

Prvo slovensko pevsko društvo *Lira* nosi to ime zato, ker je bilo po do sedaj znanih podatkih, prvo slovensko društvo, uradno registrirano pri tedanjih oblasteh, ki jih je zastopal Slovencem naklonjeni Andrej Winkler. Od tod izvira mnogo nesporazumov. Ne govorimo niti o prvem zboru na Slovenskem niti o slovenskem (pevskem) društvu v splošnem. Slovenskih pevskih društev je bilo več že pred *Liro*, vendar samooklicanih, če lahko uporabim ta izraz. Še več je bilo zborov, tudi v Kamniku, tudi prvi pevci *Lire* so izšli iz zbora kamniške čitalnice. Vendar pa pred ustanovitvijo *Lire* ni bilo formalno

registriranega slovenskega pevskega društva. Kolega Primož Kuret je pridobil knjigo iz leta 1911 s popisom vseh do tedaj registriranih društev v Avstro-Ogrski.⁸ Na Slovenskem je bilo pred *Liro* formalno, pravno potrjeno od Avstro-Ogrske, ustanovljeno samo eno društvo, pa še to nemško. Pevsko društvo tudi ni enako zboru, deluje v širšem okviru in ima svoj statut (*Lirin* je potrjen od 9. novembra leta 1882, z žigom in podpisom Andreja Winklerja), ožje članstvo, podporno ali zunanje članstvo ter častno članstvo, med častnimi *Lirinimi* člani so tudi Viktor Parma, Matej Hubad, Emil Adamič, Zorko Prelovec, Ciril Vremšak in celo Glasbena matica.

O društvih imamo dovolj muzikoloških podatkov, nimamo pa dovolj podatkov o širših zgodovinskih (politična dejstva) in pravnih okoliščinah (upravni postopki registriranja društev). O tem bi bila potrebna kakšna temeljita interdisciplinarna raziskava muzikologov, zgodovinarjev in pravnikov.

Naj nastanek *Lire* predstavimo z mislijo Sama Vremšaka, ki je v zborniku, izdanem ob 110-letnici, zapisal: »Prvo slovensko pevsko društvo LIRA v Kamniku (naziv nosi od leta 1905) je bilo ustanovljeno kot protiutež nemškutarским 'ferajnom', ki so se tedaj šopirili po slovenski zemlji. Namen je bil torej izrazito narodnoobrambni.«⁹ Znamenita je misel Simona Gregorčiča, ki je v pismu *Liri* 17. marca 1885 zapisal: »Vzbujajte, drámité, vnemajte narod! Vi imate v svojih čistih grlih veliko orožje: pevájé lahko ljudi tujcu izvijete in slovenstvu pridobite. Bodite v Kámniku narodni drámniki!«¹⁰ Društvo *Lira* je gradilo slovensko pevsko kulturo in spodbujalo nastajanje in izvajanje slovenskih glasbenih del. Samo Vremšak je deloval v letih od 1962 do 1993. Skrbno je gradil zvok zbora in oblikoval koncertni program. Pripravil je dve plošči, imel številne nastope doma in v tujini (na začetku je k temu izdatno pripomogel predsednik dr. Albert Čebulj). *Liraši* so navezali stike s številnimi tujimi zbori, z nekaterimi med njimi so povezani še danes. Na pevskih tekmovanjih so pod Vremšakovim vodstvom dosegali lepe nagrade.¹¹ Samo Vremšak je *Liri* zapustil dragoceno pevsko in skladateljsko dediščino (skladbe, koncertne liste s številnimi podatki, programske koncepte ipd.). Dragocena izkušnja so bila tudi srečanja z njim.

⁸ *Musikbuch aus Österreich*, redigiert von Hugo Botstiber, VIII. Jahrgang, Wien 1911.

⁹ Prim. Jubilejni zbornik *LIRA 1882–1992*, Kamnik: samozaložba, 1992.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Glej časovni trak z začetka članka.

Slika 35: Zadnja stran Pravil pevskega društva *Lira*, zapisanih 4. nov. 1882, ki jih je 9. nov. 1882 potrdil cesarsko-kraljevi namestnik na Kranjskem, baron Andrej Winkler

Najino je treba vsu udeleženo poklicati in ob enim
dnevni red narnariti. Ta je sklop obnega zbra-
neljaven, teba je obnega oklica, navočnosti vsa
člartine voik udov, in nadpulevicne vsine od
danik glassov.

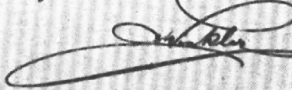

§ 9.
Društvo likajoče radive, sastopa v notranjik in
zunanjik radival predsednik, in ako je ta, ra-
drak, njegov namestnik. Pravno tako pred-
pisu vse društvene spise in oglas predsednik
sivroma njegov namestnik.

§ 10.
Društvo prične svojo delavnost koj po odobren-
ju teh pravil.

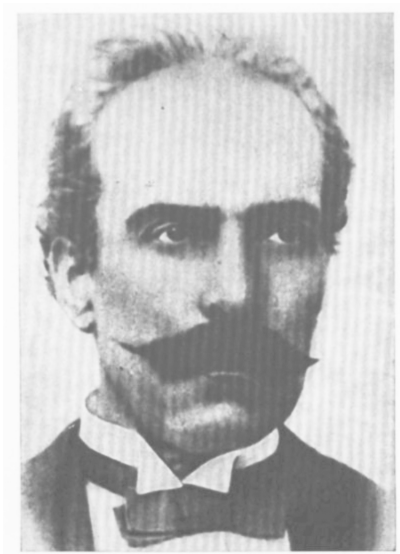
Kamnik dne 4. novembra 1882.

Albin Braun
Joan Sajdiga
Gustav Kronleithner
Janez Trobec
Joan Sajdiga

St. 9654.
Da je gori omenjeno društvo sporno ustra-
nosljeno, potjuje s tem
c. k. deželna vlada za Kranjsko
v Ljubljani dne 9. novembra 1882.
c. k. deželni predsednik.

Slika 36: Alojzij Vremšak (1852–1904), soustanovitelj in prvi predsednik *Lire*, oče Cirila Vremšaka in ded Sama Vremšaka

Slika 37: Ciril Vremšak (1900–1962), glasbenik, skladatelj, uslužbenec Mestne hranilnice v Kamniku, dolgoletni zborovodja kamniške *Lire* (1920–1962)

Slika 38: Dr. Albert Čebulj (1918–1995), slovenski inženir elektrotehnike in zaslužni profesor ljubljanske univerze. Bil je dolgoletni član *Lire*, od leta 1951 do 1977 je bil njen uspešni predsednik, postal je tudi njen častni član. Za njim je *Liri* predsedoval Edo Perne, dipl. inženir.

Skrbno, z zelo jasnim konceptom so urejeni koncertni programi Sama Vremšaka. Veliko pozornost je namenjal delom Jacobusa Gallusa, s katerimi je običajno začel koncerte. Rad je prirejal tudi t. i. stilne koncerte, posvečene izbranim temam, npr.:

1. *Ljudska pesem raznih narodov,*
2. *Slovenska vojaška pesem skozi stoletja,*
3. *Slovenska partizanska pesem,*
4. *Koroška ljudska pesem,*
5. *Prikaz snovanja glasbeno-literarne kulture v Kamniku,*
6. *Pesem planin,*
7. *Ljudska pesem slovanskih narodov ipd.*

Veliko stilnih koncertov je bilo posvečenih skladateljem, navadno ob njihovih obletnicah: Emilu Adamiču, Zorku Prelovcu, Francetu Maroltu, Franzu Schubertu, Cirilu Vremšaku. Prav tako je prirejal glasbeno-literarne večere (Prvega slovenskega pevskega društva *Lira*). Zadnji koncert z *Liro* je imel 23. aprila 1993.

Zbori Sama Vremšaka v *Lirinem* arhivu

Pevsko društvo *Lira* ima bogat notni arhiv, večinoma moških zborov, nekaj tudi mešanih. Hrani več kot 800 skladb, ki jih nabira od začetka delovanja. Arhiv vsebuje tudi več skladb Sama Vremšaka.

Tabela 8: Seznam umetnih, avtorskih skladb Sama Vremšaka v *Lirinem* arhivu

1	Jutranja pesem, Adam Bohorič
2	Misel, Srečko Kosovel
3	Naša Zemlja, Alojz Gradnik
4	Pesem, Tone Pavček
5	Pojoča kri, Alojz Gradnik
6	Prihod, Alojz Gradnik
7	Vetri v polju, Srečko Kosovel
8	Zapel bi pesem, Silvin Sardenko
9	Zasuta usta, France Balantič
10	Zdignete brati, hrvatska iz Zagorja

Tabela 9: Seznam priredb Sama Vremšaka v *Lirinem* arhivu

1	Ana sama rieč me griva, narodna iz Roža
2	Bom pa zlezal na češnje, koroška narodna iz Hodiš
3	Ciganska, koroška, po O. Devu
4	Ko bi Zilo noj Dravco, Ziljska dolina
5	Kranjčičev Jurij
6	Mjej ty dobru noc, lužiskosrbska
7	Mura, Mura, globoka si voda ti
8	Rdeči safran, ruska narodna
9	Sonce gre za gorou
10	Voda zvira
11	Voznica 1 (cis-mol)
12	Voznica 2 (g-mol / c-mol)
13	Za Dobračem bom spivljal, koroška
14	Ženka mi v goste gre, idrijska ljudska
15	Još ne sviče, črnogorska
16	Bratje, pivska
17	Konjuh planinom, iz Bosne
18	Kozara, partizanska ljudska
19	Sonce gre za gorou, Gornji Senik, porabska

Lira je že pod vodstvom očeta Cirila Vremšaka premierno izvedla sinovo skladbo *Bilečanka*, 5. julija leta 1952. Praizvedbe njegovih del so še: *Rdeči safran* (22. apr. 1966), *Voda zvira* (24. maj 1968), priredbo Jeroma Kerna *Ol' Man River* (3. jun. 1969), *Vetri v polju*, *Voznica*, *Ko bi Zilo noj Dravco* (17. maj 1974), *Za Dobračem bom spivljal*, *Ena sama rieč me griva* (17. mar. 1978), *Prihod* (11. maj 1979). Še veliko več je bilo

izvedb njegovih skladb; pod vodstvom avtorja tega prispevka je zbor zapel večje število priredb ljudskih, pa tudi drugih, npr. božičnih, izvedel je tudi *Zapel bi pesem* in *Zasuta usta*.

Tabela 10: Razne priredbe in predelave Sama Vremšaka v *Lirinem* arhivu

1	Adeste fideles, John Reading
2	Bilečanka, po M. Apihu
3	Če ti ne boš moj, Emil Adamič
4	Deep river, L. Johnson, črnska duhovna
5	Dete rajsko, Eleonora Hudovernik
6	Hej, pastirci, France Ačko
7	Hristo Uzunov, Hadi Manov Vasil, Ilindenska vstaja
8	Juz się zmiercha, Waclaw z Szamotul
9	Kaznenym, Dmitrij Šostakovič, bes. Gmyrev
10	Mesto Betlehem počiva, božična
11	Na planine!, Hugolin Sattner, bes. Josip Pagliaruzzi - Krilan
12	Na polnoči grede, Gregor Rihar
13	O, Suzana!, Stephen Foster, ameriška narodna
14	Ol' Man River, Jerome Kern, Oscar Hammerstein
15	Pa kaj to more biti, Stanko Vraz, bes. Niko Štritof
16	Pastirci iz spanja, Leopold Cvek
17	Pobič sem star šele osemnajst let, Silvo Mihelič, Sela na Koroškem
18	Poslušajte vsi ljudje, božična
19	Prazno je Gabrovo, Asen Dimitrov
20	Pred Tebe, božje Dete, božična
21	Puško moja, Simoniti Rado, partizanska
22	Rasti Rožmarin, Emil Adamič
23	Rib'ce po murjici pvavajo, Oskar Dev, koroška
24	Shepherds, in the field abiding, francoska božična
25	Stoji, stoji mi polje, Marij Kogoj, narodna
26	Stranstvija, pravoslavna liturgija
27	Sveta noč, Franz Gruber
28	Tam stopji pa hlevček, božična
29	Te naše deklice, Vl. Polivka, Češka narodna
30	Venci beili, Marolt France, Beltinci
31	Zakaj sem te spoznala?, A. Novikov
32	Žanjica, Ravnik Janko, Ferdo Kozak
33	Že počiva vsa narava, Leopold Cvek

Sklep

Naj končam z dvema odlomkoma iz nekrologov Janeza Majcenoviča, dolgoletnega pevca *Lire* in prijatelja Sama Vremšaka, ter mojim. Janeza Majcenovič je zapisal: »*Dosledni in strogi zborovodja Samo Vremšak ostaja v spominu in bo ostal v Lirinem izročilu tudi kot kronist in odličen pripovedovalec kamniških in drugih zgodb; bil je duhovit, iskrov in oster sogovornik z Liraši, ki so – od kmeta do univerzitetnega profesorja – dobro obvladovali tak način komuniciranja. Škoda, da ni bilo filmske kamere, ki bi ujela Sama Vremšaka takrat, ko je imitiral posebneže in imenitneže iz kamniškega in vseslovenskega okolja. S tem, da je tvorno sooblikoval dobro četrtno prek 120-letnega delovanja Lire in ga zaznamoval s svojo umetniško in osebnostno noto, se je zapisal tudi v osemstoletno kamniško zgodovino. Pridružil se je velikim predhodnikom Janezu Krstniku Dolarju, Jakobu Zupanu in drugim ustvarjalcem umetniške tradicije starega mesta. Taka tradicija pa je vrednota, ki se kupiti ne da!*« Sam sem zapisal: »*Bogate pevske in zborovske izkušnje so nedvomno vplivale tudi na drugo pomembno področje njegove ustvarjalnosti, na vokalna dela. Imel je izjemen čut za vokal in pevnost. Njegove zborovske skladbe, avtorske in priredbe, so izvrstna dela, v tradicionalnem, a sodobnem slogu. V njih lahko prepoznamo njegovo odlično sposobnost zvočnega podajanja besedila, predvsem pa sposobnost oblikovanja bogate, barvite in domiselne harmonije. Rad je imel tudi slovensko ljudsko pesem, veliko ima priredb in harmonizacij ljudskih pesmi, ki so se trajno zapisale v spomin naših pevcev. Samo Vremšak je glasbeno umetnost živel odgovorno in resno: ta umetnost zahteva nadarjene, izobražene ljudi, ki so ji povsem predani. Pokojni Samo Vremšak je takšna osebnost tudi bil. Bil je glasbenik 'z dušo in telesom'.*«

Še dolgo bo Samo z nami, prav tako spomin na njegov žametni bariton:

*Planine sončne, ve moj raj,
jaz tudi ločim se sedaj,
a Bog le vé, kaj tu pustim ...
(Simon Gregorčič)*

To pesem, ki jo je uglasbil Ciril Vremšak, smo zadnjič izvedli skupaj s Samom Vremšakom na koncertu novembra leta 2003, čisto zadnjič pa še v koči v Kamniški Bistrici, kamor smo se odpravili po koncertu.

Samo Vremšak se je s svojimi zborovskimi skladbami, še posebej priredbami, nedvomno uvrstil med najpomembnejše slovenske skladatelje druge polovice 20. stoletja.

SAMO VREMŠAK'S MALE-VOICE CHOIRS AND HIS ROLE IN LIRA KAMNIK

Summary

The present paper deals with choral compositions by Samo Vremšak (1930-2004), and his role in Lira Kamnik (1963-1993). As a composer, singer, soloist, choir conductor and educator, he excelled in his knowledge of vocals; therefore, it should come as no surprise that he composed almost 300 songs for adult choirs, especially for mixed and male choirs, but only a few for female choirs. He was known for his traditional method of composing, to which he occasionally added contemporary elements; his style changed little over the years, retaining its characteristically expressive personal nature. The list of his works is organised according to choir type and his original works and arrangements. The content of compositions is diverse, although in general he tended to choose slightly older and some contemporary well-known poets, among them Alojz Gradnik, Tone Kuntner, as well as some politically controversial authors: France Balantič and Ivan Hribovšek. Vremšak excelled in his arrangements of folk songs, some of which remain at the core of choir repertoire in Slovenia. He mainly published his works in the magazine *Naši zbori*, while two compilations of his works were published in Selected Choirs in 1973, and some recently composed songs in 2001. The Slovenian Chamber Choir conducted by Mirko Cuderman dedicated two CDs to Vremšak in 2008. Numerous choirs recorded and published a number of his compositions.

Further, selected male choirs are presented, underlining the composer's rich approach to composition and his imaginative musical speech. The composer often uses polyphony (canon, fugato), and expressionist harmony. His works are divided into original works, artistic works, arrangements of folk songs, and many other arrangements and re-orchestrations; the latter contain re-orchestrated compositions for various types of ensembles, most often from mixed to male choirs. His artistic works are very complex but convincing in terms of artistic and musical expression. The composer thoroughly respected the origin of folk tradition and thus his arrangements of folk songs are rather simple and display perfect tonal harmony. Some of his original compositions are also presented in the paper.

Finally, the Lira Kamnik society and Vremšak's role within it are briefly explained. Under his conducting, the choir enjoyed success at numerous concerts and competitions (Arezzo, Maribor), recorded two records and held many concerts, among which the so-called "style concerts" are the most well-known. The society's archives contain a few of the composer's works which were premiered by the choir in the past and still feature in their repertoire.